

Könyvtári Intézet

Könyvtártudományi Szakkönyvtár

Budapest, I. Budavári Palota F épület, VIII. emelet

Levél cím: 1827 Budapest, Telefon: 224-3793, Fax: 224-3795,

E-posta: kszk@oszk.hu

Hol keresse a hálózaton számítógépes szolgáltatásainkat?

– 2005. szeptember –

(az URL-ek esetleges változásairól folyamatosan hírt adunk)

a Könyvtári Intézet honlapja:

<http://www.ki.oszk.hu>

a szakkönyvtár honlapja:

<http://www.ki.oszk.hu/konyvtar/>

on-line katalógus (LibriVision):

<http://nektar.oszk.hu>

gyarapodási jegyzékünk:

<http://www.ki.oszk.hu/konyvtar/gyarap>

könyvtárközi kölcsönzés, elektronikus dokumentumszolgáltatás:

kszk@oszk.hu

adatbázisok (MANCI és THES):

<http://w3.oszk.hu/manci.htm>

(a LISA-t könyvtárunkban helyben szolgáltatjuk)

Könyvtári Figyelő:

<http://www.ki.oszk.hu/kf>

magyar könyvtári lapok tartalomjegyzéke:

<http://www.oszk.hu/konyvtar/tartj/tartjegy.html>

on-line tájékoztatás a LibInfo keretében:

<http://libinfo.oszk.hu>

Bosznia-hercegovinai kiadványok (bosniaca) az Országos Idegen- nyelvű Könyvtár szlavisztikai gyűjteményében*

BADA Zoltán

Az OIK idegen nyelvű állománya

Az Országos Idegennyelvű Könyvtárban (OIK) több mint 350 000 különféle dokumentum található. A teljes állomány nagyobb részét könyvek alkotják, rajtuk kívül vannak még időszaki kiadványok, kották, valamint audio- és audio-vizuális alkotások (hangkazetták, videokazetták, CD-k, CD-ROM-ok és DVD-k). A szakkönyvtár évente a következő nyelveken kiadott művekkel gyarapítja állományát:

- 1) világnyelveken (az állomány ezen részét többségében *angol, francia, német, orosz és spanyol* nyelven szerzi be¹; a nyelvtúdióban található tankönyv, munkafüzet és hangzó segédeszköz gazdag választékával több mint 50 nyelv tanulását teszi lehetővé)²;

* A tanulmány bővített, szerb nyelvű változata 2005. április 23-án hangzott el Sarajevóban, a szlavisztikai gyűjteményeket gondozó könyvtárosok I. Nemzetközi találkozóján (The Balkans from the outside. First International convention of Slavist librarians in Sarajevo. Sarajevo, 22-24 April 2005.). Az alkotás eredeti, szerb nyelvű címe: *Izdanja iz Bosne i Hercegovine (bosniaca) u slavističkoj zbirci Zemaljske biblioteke za strane jezike u Budimpešti.*

- 2) a szomszédos országokban, vagyis a Közép- és Délkelet-Európában élő nemzetek nyelvén;
- 3) a Magyarországon élő 13 nemzetiség nyelvén (ezek: a *bolgár*, a *cigány*, a *görög*, a *horvát*, a *lengyel*, a *német*, az *örmény*, a *ruszin*, a *román*, a *szerb*, a *szlovák*, a *szlovén* és az *ukrán* nyelv).³

A kisebb és holt nyelveken kiadott alkotások eredeti vagy közvetítő nyelvek révén, műfordítások formájában kerülnek állományba. Az OIK-ban a közvetítő nyelvek a *magyar*, az *angol*, a *német* és az *orosz* nyelv. A magyar irodalom a könyvtár teljes gyűjteményében a világirodalom részeként van jelen, különös tekintettel az összehasonlító szempontokra: az intézmény a lehető legnagyobb mértékű teljességre törekedve figyeli és gyűjti a modern idegen nyelvű szépirodalom magyar nyelvű fordításait. Úgy is mondhatnánk: magyar állományunk egyfajta lakmuszpapír szerepkört is játszik, mert hűen tükrözi azt, hogy egy külföldi szerző Magyarországon milyen fogadtatásra lelt és alkotásait milyen gyakorisággal ültették és ültetik át magyar nyelvre.⁴ Fontos hangsúlyozni, hogy a könyvtári dokumentumok kiválasztása és megvásárlása előtt az illetékes nyelvi referens (és többi kollégája) – az esztétikai mércéken kívül – még két fontos elvet vesz figyelembe:

- ☞ egy-egy külföldi szerző milyen helyet foglal el az adott ország nemzeti irodalmában, illetve az irodalomtudományban, és ez miként tükröződik vissza az egyetemes világirodalomban?
- ☞ az említett írók műveit milyen mértékben és milyen gyakorisággal jelentetik meg magyar, illetve más világnyelven?

Az OIK szlavisztika gyűjteménye

A szlavisztikai gyűjteményben valamennyi szláv nyelv képviselteti magát. Legnagyobb méretű az orosz gyűjtemény, amely még az 1950-es évek közepén (a könyvtár megalakulásának időszakában) ala-

kult ki. Három budapesti intézmény – a Magyar-Szovjet Baráti Társaság, a „Horizont” Kiadóház, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – russzisztikai gyűjteményének fúziója révén jött létre. Az előző, szocialista társadalmi rendszer időszakában az orosz nyelvű művek hűen adtak képet a Szovjetunió irodalmában megjelenő alkotásokról és az ottani irodalmi életben uralkodó állapotokról.⁵ Elmondhatjuk, hogy az OIK jelenlegi orosz gyűjteményének gerincét a 19. és a 20. századi orosz írók klasszikus művei alkotják. Rajtuk kívül orosz nyelven (kisebb mennyiségben) olvashatók mindazon nem-orosz írók alkotásai is, akiknek országai korábban az 1991-ig létező Szovjetunió állami kereteibe tartoztak.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár referensei mindig élénk figyelemmel kísérik a szlavisztikai kutatások legújabb tudományos eredményeit is. Mint ismeretes, a magyarországi szlavisztika a felsőoktatásban igazán a 19. század 80-as éveiben lendült fel, de ezt megelőzően már 1849-ben a Pesti Egyetemen kinevezték a szlavisztikai tanszék professzorait. A hazai szlavisták napjainkban nagy hangsúlyt fektetnek az etimológiai kutatásokra (különösen a russzisztika berkeiben), továbbá a dialektológiára és a szélesebb értelemben vett összehasonlító nyelv-kutatásokra. Ami az irodalomtudományt illeti, különösen hermeneutikai (magyarázattani), szövegelemzői kutatások zajlanak a russzisztikában, míg a kroatiztikában, a szerbizztikában és a szlovenisztikában az irodalmi alkotások kölcsönös befogadását kimutató és szorgalmazó kiadványok (antológiák) látnak napvilágot.⁶ Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a kisebb, délszláv nyelvek köréből olyan kiváló alkotásokkal is rendelkezik, mint amilyenek például a *Lökös István* tollából megírt horvát, *Milosevits Péter* részéről pedig a szerb irodalomtörténet magyar nyelvű összefoglaló monográfiája.⁷

2005 márciusával bezárólag, az OIK integrált rendszerének katalógusa a szlavisztikai gyűjteményről

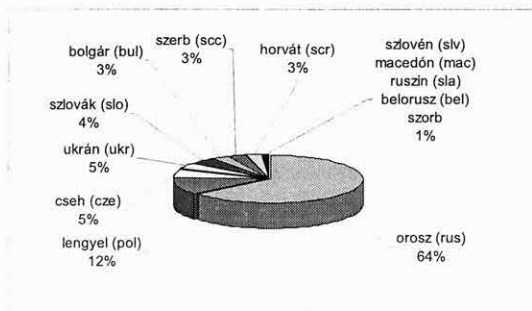
– egészen pontosan, a nyelvkóddal ellátott művekről⁸ – a következő adatokat tárja elénk:

Bosznia-Hercegovinai kiadványok az OIK-ban

Az 1992–1995. évi boszniai háborút követő esztendőkhöz a sarajevói Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (*Nacionalna i Univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine*) épületének felújítása mellett különösen nagy figyelmet szenteltek a nemzeti patriotika, a *bosniaca* revitalizációjának. A nemzeti kiadványok elveszett törzsanyagának pótlása és újbóli kialakítása, valamint a bibliográfiai számbavétel és az archiválási munkálatok terén a helyi könyvtári szakértők mind a hazai, mind a külföldi intézmények segítségére nagyon számítanak.⁹ A bosznia-hercegovinai nemzeti patriotika, a bosniaca gyűjtési és archiválási tárgykörébe a következő alkotások tartoznának:

- 1) minden kéziratban levő, nyomtatott és más eljárással sokszorosított alkotás azon szerzőktől, akik Bosznia-Hercegovina területén születtek, függetlenül attól, hogy a későbbiek során hol éltek és alkottak, milyen nyelven írtak, műveiket hol nyomtatták és hol publikáltak az írásbeliség kezdetétől napjainkig;
- 2) azon szerzők alkotásai, akik nem Bosznia-Hercegovina területén születtek, de ebben a környezetben alkottak és alkotói munkájukkal hozzájárultak az ország kultúrájának fejlődéséhez;
- 3) mindazon alkotások, amelyeknek (ismeretlen) szerzőiről kiderítették, hogy Bosznia-Hercegovinában születtek;
- 4) mindazon nyomtatott és megjelentetett, illetve kézzel átírt alkotások, amelyek Bosznia-Hercegovina területén láttak napvilágot, függetlenül attól ki a szerző és milyen nyelven íródtak;
- 5) a bosznia-hercegovinai intézetek, intézmények és szervezetek által kiadott művek, függetlenül attól, hol nyomtatták és adták ki, illetve milyen nyelven írták őket; továbbá a Bosznia-Hercegovina területén kiadott, de nem a könyvek kategóriájába tartozó alkotások (hangzó anyagok,

Szláv nyelvek (nemzeti nyelvi bontásban és nyelvi kódokkal)	A szláv könyvállomány számadatai (valamennyi tudományág és műfaj)	A magyarra lefordított szláv művek száma (a Műfordítás Cikkadatbázis adatai)
Orosz (rus)	32278	2007
Lengyel (pol)	5779	1328
Cseh (cze)	2668	716
Ukrán (ukr)	2287	77
Szlovák (slo)	2145	709
Bolgár (bul)	1630	941
Szerb (scc)	1513	987
Horvát (scr)	1390	331
Szlovén (slv)	246	368
Macedón (mac)	200	27
Ruszin (sla)	74	79
Belorusz (bel)	66	11
Szorb	41	1

Forrás: OPAC (Országos Idegennyelvű Könyvtár)
<http://www.oik.hu/menu/smweb.htm>

audio-vizuális dokumentumok, térképek, plakátok, földrajzi atlaszok stb.).¹⁰

Figyelembe véve e tudományos-módszertani megközelítéseket és definíciókat, elmondhatjuk, hogy a magyarországi könyvtártudományi szakirodalomban a nemzeti bibliográfia építése és fejlesztése kapcsán hasonló, de egyszerűbben megfogalmazott szempont-definíciók szerepelnek. Tekintettel arra, hogy az Országos Idegennyelvű Könyvtárban csak egy szerény, reprezentatív jellegű bosznia-hercegovinai gyűjtemény van, amelynek tételeit nem minden esetben tudjuk besorolni az ímént fent említett öt kategóriába, mi a nemzeti bibliográfiánk (*hungarika*) négy szempontjának (*területi, nyelvi, személyi és tartalmi szempont*)¹¹ analógiájára az OIK-ban katalogizált és számítógépes úton is feltárható bosznia-hercegovinai könyvtári dokumentumokat a következő négy osztályba soroltuk be:

- 1) a Bosznia-Hercegovina területén nyomtatott és kiadott könyvek, valamint más könyvtári dokumentumok a **területi bosniaca** kategóriájába;
- 2) a Bosznia-Hercegovina területén használatos helyi irodalmi nyelveken (bosnyák, horvát és szerb nyelven, illetve a két utóbbi nyelvnek a közelmúltban még alkalmazott változatain, a szerb-horvát és a horvát-szerb nyelven) megjelent könyvek és egyéb nyomtatványok a **nyelvi bosniaca** kategóriájába;
- 3) a Bosznia-Hercegovinában született, illetve annak területén élő szerzők, vagy Bosznia-Hercegovina területről származó, de más külföldi államban ténykedő szerzők publikációi a **személyi (szerzői) bosniaca** kategóriájába; s végül
- 4) a Bosznia-Hercegovináról, annak történelméről, kultúrájáról, lakosságról, a helyi nyelvekről (különösen a bosnyák nyelvről), valamint az egyéb jellegzetességekről szóló magyar és más idegen nyelvű munkák a **tartalmi bosniaca** kategóriájába tartoznak.

Vedad Spahić, a Tuzlában élő és ténykedő irodalomtanár a 2003-ban megjelenő és a bosznia-herce-

govinai középiskolák negyedikes tanulói számára megírt irodalom-tankönyvében azon álláspontra helyezkedett, hogy „*a bosnyák, a horvát és a szerb nemzeti irodalmat még napjainkban sem lehet szigorúan nemzetállami határokhoz kötni, hanem kulturális térségekhez, illetve régiókhoz, amelyek egymást átfedik és egymás között interferálódnak*”.¹²

Mellőzve minden olyan szándékot, hogy tudományos-elméleti vitákba vagy különböző szerzők alkotásaival kapcsolatosan esztétikai értékelésekbe mélyednénk, de ugyanakkor tiszteletben is tartva a fent említett rövid ténymegállapítást, az Országos Idegennyelvű Könyvtárban fellelhető bosznia-hercegovinai kiadványokról két megközelítés, két szempont alapján kell beszélünk. A 20. század 50-es és 80-as éve közötti időszakban – szélesebb értelemben – ezek a kiadványok zömmel a területi patriotika, vagyis a **területi bosniaca** kategóriájába tartoztak, de egyúttal a **területi jugoslavica** osztályába is be voltak sorolva. Ugyanis, az 1945-1991 közötti időszakban a második, ún. szocialista Jugoszláviában uralkodó kultúrpolitika és az általa sugallt könyvkiadói gyakorlat szellemében a két legjelentősebb szarajevói kiadó, a „Svjetlost” és a „Veselin Masleša” rendszeresen megjelentetett olyan könyveket is, amelyek szerzői Bosznia-Hercegovina határain kívül születtek és alkottak. Például, a szerbiai írók és költők közül megemlíthetjük *Mira Alečković, Desanka Maksimović, Miloš Crnjanski, Branislav Nušić vagy Aleksandar Tišma* műveit; a horvátországi szerzők közül kiadták *Ivan Goran Kovčaić, Miroslav Krleža, Vladimir Nazor, Mato Lovrak és Ranko Marinković* alkotásait¹³; a szlovéniai szerzők közül pedig *Jože Javoršeknek, Jože Udovičnak és Josip Vidmarnak* ugyancsak volt Szarajevóban kiadott könyve. Ugyanis, az említett közel öt évtizedben a jugoszláviai tagköztársaságok között zajló kulturális együttműködés keretében és a kölcsönösség elvének szellemében a műfordítói adottságokkal rendelkező irodalmárok lefordították az ország egész területén élő többi „testvéri”

nemzet és nemzetiség legjelesebb alkotóinak legfontosabb műveit. E páratlan kulturális misszióknak köszönhetően nemcsak az irodalomtudomány szakértői, hanem a laikus olvasók, a bibliofilek is jobban megismerhették azoknak a tollforgatóknak a műveit, akik többnyire vagy kizárólag csak saját (kisebbségi) anyanyelvükön írtak és alkottak.¹⁴ Ezért nem túl nagy tévedés az a sommás megállapítás, hogy már csak a Szarajevóban megjelentetett, de nem bosznia-hercegovinai illetőségű és más nemzetiségű alkotók szerbhorvát vagy horvátszerb nyelven megjelentetett művei révén is megkaphatjuk az (egykor egységes) jugoszláv(iai) irodalom szerény keresztmetszetét.

A *szervezői bosniaca* kategóriájába természetszerűen besoroltuk a három államalkotó nemzet (a bosnyákok, a horvátok és a szerbek) mindazon közismert szerzőit, akik munkásságukkal jelentősen hozzájárultak Bosznia-Hercegovina irodalmi életéhez és egyetemes művelődési hagyatékához. A teljesség igénye nélkül most csak azokat az alkotókat fogjuk megemlíteni, akik könyvtárunk állományában több művel vannak jelen. (Hangsúlyozzuk, hogy ezúttal szigorúan csak a Bosznia-Hercegovina területén, főként Szarajevóban kiadott alkotásaikat vetjük figyelembe). Vezetéknevük alapján szerzői betűrendben ők a következők: *Ivo Andrić* (12 alkotással), *Branko Ćopić* (8), *Mehmedalija Mak Dizdar* (6), *Hamza Humo* (8), *Skender Kulenović* (10), *Mladen Oljača* (9), *Nenad Radanović* (5), *Isak Samokovlija* (10), *Izet Sarajlić* (5), *Meša Selimović* (6), *Abdulah Sidran* (4), *Čamil Sijarić* (6) és *Risto Tričković* (8).¹⁵

Az elmúlt évtizedekben a szarajevói kiadók igazán figyelemre méltó és dicséretes projektumokat valósítottak meg. A „Svjetlost” az 1970-es és az 1980-as években megjelentette a *Kulturno nasleđe Bosne i Hercegovine* (magyarul: Bosznia-Hercegovina kulturális hagyatéka), a szarajevói téli olimpia évében, 1984-ben pedig a *Savremena književnost naroda i narodnosti BiH u 50 knjiga* (magyarul: Bosznia-

Hercegovina népeinek és nemzetiségeinek kortárs irodalma 50 kötetben) elnevezésű, igen impozáns könyvsorozatot. A „Veselin Masleša” kiadóhoz a szépirodalom kedvelőit többek között a *Biblioteka izabranih stihova* (magyarul: Válogatott költemények könyvtára) és a *Lastavica* (magyarul: Kisfecske) gyermekirodalmi sorozatokkal lepte meg. A szarajevói „Oslobođenje” lap- és könyvkiadó vállalat 1973-ban egy 10 kötetes sorozat keretében bocsátotta áruba *Miroslav Krleža* műveit, így tisztelegve az akkor aktuális jubileumnak, a horvát író 80. születésnapjának. Ugyancsak az „Oslobođenje” még három ciklusban (1956-1961, 1983, 1988) nyomtatta ki a horvát írófejedelm összegyűjtött alkotásait.¹⁶

Bosznia-Hercegovinában az irodalomtudomány és az irodalomkritika legjelentősebb, minőségi alkotásait leginkább Midhat Begić, Đenana Buturović, Enes Duraković, Esad Duraković, Alija Isaković, Hanifa Kapidžić-Osmanagić, Dževad Karahasan, Svetozar Koljević, Tvrtko Kulenović, Josip Lešić, Zdenko Lešić, Munib Maglajlić, Juraj Martinović, Nirman Moranjak-Bamburać, Muharem Pervić, Novica Petković, Kasim Prohić, Muhsin Rizvić és Radovan Vučković áldozatos munkájának köszönheti.¹⁷ Az említett irodalmi szakértők közül az OIK elektronikus katalógusában *Mithad Begić*-nek 2, *Đenana Buturović*-nek 3, *Enes Duraković*-nek 4, *Alija Isaković*-nek 1, *Hanifa Kapidžić-Osmanagić*-nek 2, *Josip Lešić*-nek 2, *Zdenko Lešić*-nek 3, *Munib Maglajlić*-nek 2, *Kasim Prohić*-nek 1, *Muhsin Rizvić*-nek 7, míg *Radovan Vučković*-nek 4 alkotása található meg.¹⁸ A közelmúltban vásárolt újabb szerzeményeink közül kiemelnénk a *Bošnjčka književnost u književnoj kritici* (magyarul: *Bosnyák irodalom az irodalomkritikában*) című 6 kötetes sorozatot, amelyet *Enes Duraković* és munkatársai, név szerint: *Đenana Buturović*, *Munib Maglajlić*, *Esad Duraković*, *Fehim Nametak* és *Gordana Muzaferija* alkottak meg. Ez az igen jelentős sorozat

1998-ban jelent meg a szarajevói Alef kiadóház gondozásában.

Az eddig említett kiadványokat leggyakrabban két kategóriába, a **szerzői** és a **területi bosniaca** osztályába sorolhatjuk. A kategorizálásokat kissé megbontják, de ugyanakkor gyűjteményünket színessé teszik azon műfordítási különlegességek, amelyek ugyancsak Szarajevóban láttak napvilágot: pl. a közismert népi hősballada, a „*Hasanagana*” eszperantó nyelven¹⁹, valamint két jeles magyar alkotónak, *Csuka Zoltán* irodalomkutatónak, műfordítónak és *Zilahy Lajos* írónak egy-egy, szerb-horvát nyelven nyomtatott könyve.²⁰ E két utóbbi alkotás nemcsak a **területi bosniaca**, hanem immár a **szerzői hungarica** követelményeit is kielégíti.

Amikor szót kell ejtenünk az ún. **nyelvi bosniaca** tárgykörébe tartozó könyvtári dokumentumokról, akkor elsődlegesen a nyelvtudomány alkotásait (a szótárakat, a nyelvi kézikönyveket és a tudományos monográfiákat) kell előtérbe helyezni. A korábbi évtizedek kiadványai közül a legjelentősebbek az *Abdulah Škaljić* által szerkesztett szótárak, amelyek a Bosznia-Hercegovinában és a szerbhorvát irodalmi nyelvben meghonosodott török jövevényszavakat tartalmazzák (*Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo : „Svjetlost”, 1966.; *Turcizmi u srpskohrvatskom – hrvatskosrpskom jeziku*. Sarajevo : „Svjetlost”, 1973.). Az 1990-es években – már az új, plurális könyvpiac termékeiként – könyvtárunkba érkeztek a bosnyák nyelvtudomány akkori legfrissebb alkotásai. Szerzőik *Refik Bulić*, *Senahid Halilović*, *Branko Ostojić*, *Fatima Pelesić-Muminović*, *Sead Trhulj* és *Hanka Vajzović*.²¹ Ezeket a szakkönyveket azért szereztük be, hogy a Budapesten, de Magyarország más tudományegyetemein tanuló szláv szakos diákoknak módjukban álljon használni a bosznia-hercegovinai nyelvtudomány legújabb tudományos kiadványait, valamint a bosnyák nyelv lingvisztikai szabályait.

Végül, elmondjuk, hogy a közelmúltban a könyvtárunk birtokába kerülő egyik magángyűjtemény-

ben, a Szentgyörgyi-hagyatékban ugyancsak szép számban találhatóunk bosznia-hercegovinai kiadású vagy vonatkozású alkotásokat (*területi, szerzői és tartalmi bosniaca*). Tekintettel arra, hogy e hagyaték dokumentumai a feldolgozás fázisában vannak, értelemszerűen ezeket még nem lehet megtalálni az OIK elektronikus katalógusában. Hisszük, hogy a könyvtárunkba látogató tudományos kutatónak izgalmas felfedezéseket, a laikus olvasónak pedig kellemes időtöltést fognak nyújtani az olyan alkotások, mint pl. *Alija Isaković* válogatása a muszlim (ma: bosnyák) irodalom tárgyköréből, *Esmá Smailbegović* Szarajevóról szóló szájhagyomány-gyűjtése, valamint *Midhat Šamić* azon irodalmi forrás-elemzése, amely Ivo Andrić egyik legismertebb alkotásához, a *Travnička kronika* (magyarul: *Vezírek és konzulok : A travniki krónika*) című regényhez kapcsolódik.²²

Ha rátekinthetünk a Bosznia-Hercegovinából eddig beérkezett szerzeményeinkre – összesen 493 tételt tesznek ki –, elmondhatjuk, hogy méreteit tekintve az OIK-nak ugyan szerény *bosniaca-gyűjteménye* van, de kiváló szerzői teljesítményt jelentő alkotásokat tartalmaz. Ezt a gyűjteményt körültekintően és tudatosan fejlesztjük. Valamennyi minőségi alkotás csak növeli azon szakmai hivatás- és kötelességtudatunkat, hogy az elkövetkező években is kiváló könyvtári dokumentumokat szerezzünk be, amelyeket olvasóink mindig szívesen vesznek majd kézbe. A Bosznia-Hercegovinából szerzeményezett alkotások tematikus összetételét a következő táblázat mutatja:

TÉMÁK	Példány
Referenz művek	2
Irodalomtudomány	83
Szépirodalom	379
Nyelvtudomány	15
Képzőművészet	1

TÉMÁK	Példány
Népzene	3
Történettudomány és helytörténet	10
Összesen	493

Forrás: OPAC (Országos Idegennyelvű Könyvtár)
<http://www.oik.hu/menu/smweb.htm>

Az OIK bosniaca-gyűjteményének fontosabb magyar nyelvű tételei

Az intézményünkben található bosznia-hercegovinai alkotók tevékenységéről, illetve műveiről akkor kaphatunk viszonylag teljes(ebb) képet, ha a műfordítások szemszögéből is megközelítjük és megvizsgáljuk őket. Az OIK Bosznia-Hercegovinával kapcsolatos magyar nyelvű állománya három kategóriába osztható. Ezek:

- ☉ a könyv formájában megjelent irodalmi művek műfordításai;
- ☉ rövidebb terjedelmű irodalmi műfajok műfordításai hazai és határon túli magyar irodalmi folyóiratokban;
- ☉ a Bosznia-Hercegovina múltjával (és jelenével) foglalkozó különböző tudományos és publicisztikai kiadványok.²³

Az első két kategória a szerzői bosniaca, míg a harmadik csoportba tartozó alkotások a tartalmi bosniaca kritériumait elégték ki.

Magyar nyelvű állományunkban még most is igen szembetűnő Ivo Andrić műveinek számbeli túlsúlya. Nemcsak azért, mert Nobel-díjas alkotóról van szó, hanem azért is, mert olyan termékeny író volt, akinek műveit műfordítóink gyakran és szívesen ültették át magyar nyelvre. A magyar ajkú olvasóközönség főként Csuka Zoltán műfordítói munkásságának köszönhetően ismerhette meg a Travnikban

született (katolikus felekezetű) szerb író alkotásait. Ha figyelembe vesszük, hogy az Andrić munkásságával kapcsolatos korábbi és napjaink szakirodalmá (mind délszláv, mind magyar nyelven) igen számottevő, akkor már e tények is elegendő érvet szolgáltatnak azzal kapcsolatosan, miért volt és van még mindig ennek a diplomáciai pályát is befutó sikeres írónak kimagasló helye könyvtárunk szépirodalmi-, illetve műfordítás-gyűjteményében. Mindenesetre, az irodalomtudomány, s nem utolsósorban a magyar műfordítók nemes feladata lesz az, hogy a térség más jeles alkotóit is nagyobb mértékben mutassák be a magyar olvasóknak és könyvbárátoknak. Egyúttal elmondjuk, hogy a titói szocialista korszak irodalmának egyik ismertebb alakja, *Branko Ćopić* 4, a ma már klasszikusnak számító *Meša Selimović* szerény 2, míg *Erih Koš*, *Mladen Oljača* és *Derviš Sušić* 1-1 magyarra lefordított alkotással szerepel az OIK katalógusában.²⁴

Az 1990-es években megjelenő újabb műfordításoknak egy nagyon szomorú aktualitása is van, mert azok – kevés kivétellel – az ún. háborús (szép)irodalom bosnyák, horvát és szerb nyelvű produktumai alapján készültek. Ugyanis, a Bosznia-Hercegovinában és a többi jugoszláv utódállamban ténykedő költők, írók és publicisták között szép számban akadtak olyan alkotók, akik műveik megírásához a közelmúlt tragikus eseményeiből merítettek ihletet.²⁵ Az OIK-ba az első ilyen témájú könyvek (a szerzői, a nyelvi és a területi bosniaca kategóriába egyaránt besorolható alkotások) két szarajevói kiadó, a „Bosanska knjiga” és az „OKO” révén jutottak el.²⁶ Ma már szinte közhelynek számít, hogy az 1992-1995 között lezajló véres boszniai háború idején, majd az azt követő években igen nagyszámú szépirodalmi mű hagyta el a könyvnyomdákat. Napjaikban ezeknek az alkotásoknak már igen komoly és folyamatosan terebélyesedő műértékelő szakirodalmá is van. Mondhatni, akár egy külön irodalomtudományi intézetet lehetne létrehozni kizárólag azzal a feladattal és küldetéssel, hogy az

1990-es évektől egészen jelenünkig nyilvántartásba vegye, elemezze, tanulmányozza, valamint irodalomtudományi és esztétikai értékeléseket írjon a háborús témájú szépirodalmi alkotásokról.²⁷

A 20. és a 21. század fordulójának éveiben a magyar könyvpiacra megjelent az első két olyan irodalmi műfordítás, amelynek eredeti nyelvű változatait a bosznia-hercegovinai és a horvátországi irodalomkritika pozitív hangon értékelt és méltatott. Ezek *Miljenko Jergović Szarajevói Marlboro* és *Nenad Veličković Szarajevói capriccio* (eredeti címen: *Konačari*) című regénye. A két alkotást *Csorvás Árpád*, illetve *Radics Viktória* fordította magyar nyelvre.²⁸

Az OIK Műfordítás Cikkadatbázisának adatai arról tanúskodnak, hogy az elmúlt közel másfél évtizedben a hazai és a határon túli magyar irodalmi folyóiratokban nagy számban jelentek meg bosnyák, horvát, szerb és szlovén tollforgatók rövidebb lélegzetű irodalmi alkotásai (versek, valamint novella- és regényrészletek). Ezeket zömmel délvidéki magyar ajkú műfordítók ültették át magyar nyelvre.²⁹ Magyar nyelvű gyűjteményünkben a tartalmi bosznica kategóriában van két olyan jelentős könyv, melyeknek szerzői kizárólag magyar ajkú alkotók (tehát, a szerzői hungarika osztályába is besorolható kiadványok). Még nagyban tartott a háború, amikor 1994-ben Budapesten megjelent egy irodalmi kisantológia egy nagyon egyszerű címmel: *Szarajevó : Antológia* (szerkesztője *Csejdy András*, a kiadást a Láng Kiadó vállalta magára). Ebben a műben a kortárs magyar irodalom neves egyéniségei tették közzé jegyzeteiket, karcolataikat, verseiket és egyéb írásukat. A szerzők között találjuk többek között a majdani irodalmi Nobel-díjas *Kertész Imrét*, a Magyarok Világszövetségének akkori elnökét, *Csoóri Sándort*, továbbá *Eörsi Istvánt*, *Grendel Lajost*, *Eszterházy Pétert*, *Mészöly Miklóst* és *Tandori Dezsőt*, míg a délvidéki (vajdasági) tollforgatók közül megemlíjtjük *Kalapáti Ferencet*, *Thomka Beátát*, *Végel Lászlót*, *Kontra Ferencet*, *Balázs Attilát* és

Fenyvesi Ottót. A másik mű a magyar nyelvterület egyik megkerülhetetlen alkotása: *Kőbányai János* „*Szarajevó jelentés*” című riportkönyve, amely a budapesti „Pelikán” és a „Múlt és Jövő” kiadó együttműködése révén jelent meg 1996-ban. Ebben a nagy érzékkel és igen körültekintően megalkotott könyvben a riporter többek között megszólaltatta a háború által sújtott bosznia-hercegovinai főváros több jeles közéleti személyiségét.³⁰

Az Országos Idegennyelvű Könyvtárban olyan kiváló alkotások is találhatóak, amelyek révén a magyar olvasók behatóbban megismerhetik Bosznia-Hercegovina történelmi múltját és számos jellegzetességét. Az útirajzok, az emlékiratok, valamint a történelemtudományi és egyéb tudományos kiadványok megjelenési éve között olykor 90–100 évnyi differencia is van. A szerzők között találhatóunk történészeket, jogászokat, földrajztudósokat, az Osztrák-Magyar Monarchia főtisztviselőit, magyar parlamenti képviselőket, valamint egy tábori lelkeszt is.

Szembetűnő, hogy a magyar ajkú szerzők szinte kizárólag az 1878–1918-as időszakkal foglalkoztak, vagyis az európai nagyhatalmak 1878. évi berlini kongresszusát követő okkupációval, a bosnyák államnak az Osztrák-Magyar Monarchia államkereteibe való beilleszkedésének jogi és politikai kérdéseivel, valamint egyéb magyar vonatkozású aktuális kérdéssel – egészen az I. világháború utolsó évéig. E kisebb gyűjteményrészlegünkben a magyar nyelvű alkotások között megtalálható egy történettudományi és egy kultúrtörténeti műfordítás is, amelyek szerzői igen jelentős horvát személyiségek. Az első nem akárki, mint *Vjekoslav Klaić* (1849–1929), a híres történész, aki számos alkotásával sokat tett azért, hogy a délszláv nemzetek múltját, történetét beborító homályokat a történelmi szakma sikeresen eloszlassa. A 19. század utolsó évtizedében jelent meg „*Bosznia története a legrégebb kortól a királyság bukásáig*” című monográfiája³¹ (az alkotást 1885-ben Lipcsében német nyelven is kiadták, s e

német kiadványt ültette át később magyar nyelvre Szamota István). A mű fő jellegzetessége az, hogy teljes egészében levéltári forráskutatásra alapul, ezért joggal nevezik Bosznia-Hercegovina első kritikai módon megírt történettudományi alkotásának. A másik szerző, Ivan Lovrenović napjaink jeles irodalomkritikusa és esszéírója. „A régi Bosznia” című kiskönyv³² annak ellenére, hogy nagyon alaposan megírt alkotás, mégsem kimondottan a tudós társadalom tagjainak készült. A laikus olvasóközönség valójában egy hosszabb lélegzetű kultúr-történeti esszét vesz a kezébe. Mindenképpen azon művek közé sorolhatjuk, amelyek jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy mi, magyarok számos tévhit-től megszabadulva még jobban megismerhessük Bosznia-Hercegovinát. Érdekességként elmondjuk, hogy a mű eredeti horvát nyelvű címe „*Labirint i sećanje*”, azaz „*Labirintus és emlékezet*”. A szerző ezzel a szópárosítással félreérthetetlenül azt akarta kifejezni, hogy minden, ami Boszniában, illetve ami Boszniával megtörtént, alátámasztja az ő személyes végkövetkeztetését: ez az ország egyfajta nagy labirintus, a megtörtént események pedig mindörökre kitörölhetetlenül belevésődtek az emberek emlékezetébe.

Végül, megemlíjtjük, hogy az OIK e tematikus gyűjteményében található egy VHS-technikában készült rendkívül szép videofilm³³, amely a magyarországi ferencesek múltjába ad betekintést. A szóban forgó ferences szerzetesek a bosznia-hercegovinai *Bosna-Argentina* (horvátul: *Franjevačka provincija Bosna Srebrena*) rendtartomány lelkészei voltak, akik a török hódoltság idején (zömmel a 18. században), a Habsburg és az Oszmán Birodalom seregei között lezajló gyakori háborúk éveiben jutottak el a történelmi Magyarország területére. A művészi és tudományos igényességét egyaránt csillogtató egyháztörténeti dokumentumfilm forgatókönyvét egy fiatal történész-professzor, a magyarországi horvát nemzetiség köréből származó Sokcević Dénes (*Dinko Šokčević*) írta.

A bosniaca-gyűjtemény magyar nyelvű tételeinek számadatai:

TÉMÁK	Összesen
Szépirodalmi Műfordítások (könyvek)	28
Rövid szépirodalmi Műfordítások (folyóiratokban)	116
Egyéb tartalmi bosniaca (monográfiák)	15
	159

Forrás: OPAC (Országos Idegennyelvű Könyvtár)
<http://www.oik.hu/menu/smweb.htm>

Jegyzetek

1. A könyvtár idegen nyelvű gyűjteményei közül az angol, a francia, a német, az orosz és a spanyol nyelvű a legszámtalóbb gyűjtemények. Róluk részletesebben ld.: Mátisné Illyés Ibolya: Az angol nyelvű gyűjtemény a korszerűsítés időszakában. In: Eszesné Merész Irén – Juhász Jenő (szerk.): *Az Országos Idegennyelvű Könyvtár évkönyve*. Budapest : Országos Idegennyelvű Könyvtár, 2002., 63-68. p.; Szalay G. Erzsébet: A francia nyelvű állományunk. In: *Uo.*, 69-72. p.; Schaffler Mária: A német nyelvű gyűjteményünk. In: *Uo.*, 73-76. p.; Hetényi Zsuzsanna: Az orosz nyelvű állományról. In: *Uo.*, 77-79. p.; Radnai Margit: Spanyol anyagunk a spanyol-magyar kulturális kapcsolatok tükrében. In: *Uo.*, 80-86. p.
2. PAPP Anna Mária: Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgálatában. In: *Könyv, könyvtár, könyvtáros* 13. évf., 12. szám (2004. december), 34-40. p.
3. A magyarországi 13 nemzetiség irodalmi kiadványairól ld. a következő kiadói jegyzéket, illetve tematikai gyűjtést: BADA Zoltán – KOMÁROMI Sándor: *A magyarországi nemzetiségi, valamint a nemzetiségekre vonatkozó kiadványok válogatott jegyzéke (1990-2000)*. (<http://www.oik.hu/Osztalyok/bada1.htm>). A nemzetiségi könyvkiadás folyamatairól szól a következő összefoglaló esszé: BADA Zoltán: *A magyarországi nemzetiségi és nemzetiségekre vonatkozó könyvkiadás az 1990-es években* (<http://www.oik.hu/Osztalyok/bada1.htm>). A nemzetiségekkel kapcsolatos könyv-, illetve könyvtári ellátásról ld.: JUHÁSZ Jenő: A magyarországi kisebbségek könyvtári ellátásáról. In: Eszesné Merész Irén – Juhász Jenő (szerk.): *i.m.*, 104-107. p.
4. Az OIK magyar nyelvű könyvállományának különleges feladatairól ld.: VIRÁG BOGNÁR Ágota: A magyar nyelvű gyűjtés szempontjai. In: Eszesné Merész Irén – Juhász

- Jenő (szerk.): *i.m.*, 61-62. p.
- Ezen a helyen a szerző köszönetet mond Virág Bogнар Ágota könyvtáros kollégának, aki a tanulmány készítése idején tartalmi és nyelvi kérdésekben nyújtott szakmai segítséget.
- A russzisztikai gyűjtemény kialakulásáról ld.: HETÉNYI Zsuzsanna: Az orosz nyelvű állományról. In: Eszesné Merész Irén – Juhász Jenő (szerk.): *i.m.*, 77-79. p.
 - A magyarországi szlavisztikai kutatásokról ld. a NYOMÁRKAY Istvánnal készült következő horvát nyelvű interjút: Sladak jaram i lako breme. In: *Vijenac*, 1999., br. 150., (http://www.matica.hr/MH_Periodika/vijenac/1999/150/html/razgovori/24.htm)
 - LÖKÖS István: *A horvát irodalom története*. Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.; MILOSEVITS Péter: *A szerb irodalom története*. Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998. Az említett monográfiák mellett, a korábbi évtizedek jugoszláv (dészláv) irodalmának jobb áttekinthetősége érdekében ajánlatos kézbe venni *Csuka Zoltán* (1901-1984) alkotásait is, hiszen még napjainkban is őt tartják az egykor egységes Jugoszlávia irodalmi élete egyik legjobb ismerőjének és szakértőjének. Ő számos szerb, horvát, szlovén és macedón irodalmi alkotást ültetett át magyar nyelvre. Ld.: CSUKA Zoltán: *A jugoszláv népek irodalmának története*. Budapest : Gondolat, 1963. (A mű második kiadása már 1965-ben jelent meg.); CSUKA Zoltán: *A szerbhorvát irodalom kistükre a kezdetektől 1945-ig*. Budapest : Európa, 1969.; CSUKA Zoltán (vál.) – ÁCS Károly (ford.): *A szó születése : Mai makedón költők*. [Budapest] : Európa, [1969.]; BODRITS István (ford.) – RADVÁNYI Ervin (vál., szerk.) – CSUKA Zoltán (ford.) – TÓTH Ferenc (utószó): *Téli éj : Mai szlovén elbeszélők*. [Budapest] : Európa, 1970.
 - Az OIK valamennyi nyelvterületének, így a szlavisztikai gyűjtemények egzakt számadatait azért nehéz pontosan, tételszerűen megadni, mert azokat természetesen befolyásolják a folyamatos dokumentum-szerzeményezések, illetve a retrospektív konverzió munkálatai idején lezajló időszakos selejtezések. Könyvtárunk (végleg kivonásra kerülő) integrált rendszerének az SR-LIB könyvmóduljában a következő címhierarchia szerepelt: *Sorozatcím – Műcím – Kötetcím – Részcím*. Az utolsó három címfajtánál legtöbb esetben az az egység kapott nyelvkódot, amelynél a példányadatok szerepeltek. Még elmondjuk, hogy az OIK elektronikus katalógusa és adatbázisai 2005. nyarán már a SZTAKI által kifejlesztett Hunteka könyvtári integrált rendszerben működnek.
 - Kujundžić, Enes: Stanje i perspektive obnove Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine : Saopćenje sa skupa „Perspektive obnove Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine” (Sarajevo, 16. i 17. juni 1994.). In: *Bibliotekarstvo* (Sarajevo), vol. 37-41. (1992-1996), 11-16. p. (ld. benne a következő aktuális alfejezetet: *Rekonstrukcija Bosniake* [internetes elérhetőség]: http://www.openbook.ba/bibliotekarstvo/37/37_kujundzic_stanje.htm). Ez a beszámoló teljes terjedelemben megtalálható még a következő időszak kiadványban: *Bosanskohercegovački školski glasnik* (Sarajevo), br. 1. (avgust 1994), 21-24. p. Itt mondjuk el, hogy a későbbiekben az UNESCO 1994. novemberében Prágában közzétette azon ajánlásait, amelyek már konkrétan előíranyozták a bosniaci felélesztésére és rendbetételére vonatkozó teendőket (UNESCO GENERAL INFORMATION PROGRAMME. Assistance Programme for the Revival of the National and University Library of Bosnia and Herzegovina Meeting of the Expert group on the Reconstitution of Bosniaca. National Library in Prague, 25-26. November 1994. (Report including recommendations)).
 - Kujundžić, Enes: *i.m.* (a már említett alfejezet: *Rekonstrukcija Bosniake*); ld. a 9. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőséget.
 - <http://biblsrc.btk.ppkpe.hu/kvth/Aniko/Web/Tananyag/04-Abibliogr.html> ; ld. Murányi Lajos: A nemzeti bibliográfia feladatai. In: Horváth Tibor – Papp István: *Könyvtárosok kézikönyve*, 2. kötet. Budapest : Osiris, 2001., 335. p.
 - SAVREMENA KNJIŽEVNOST NARODA BOSNE I HERCEGOVINE (forráshely: SPAHIĆ, Vedad: *Čitanika 4*. Sarajevo : [s.n.], 2003, 72-80. p.); ld. még: <http://www.geociti.es.com/gimn1gradacac/savrknjizkodnas/savrbosnknjiz/savrknjizbh.htm>
 - <http://www.oik.hu/Oszত্যalok/slavistica/BOSNIACA1.htm> A BOSZNIA-HERCEGOVINÁBAN, HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKEN MEGJELENT MŰVEK ÁLLOMÁNYA – ld. SZÉPIRODALOM
 - <http://www.oik.hu/Oszত্যalok/slavistica/BOSNIACA2.htm> ; AZ EGYKORI JUGOSZLÁVIA NÉPEI ÉS NEMZETISÉGEI IRODALMÁNAK MŰFORDÍTÁS-ÁLLOMÁNYA (három szlovén alkotás). Ld. még ott az albán, a macedón, a magyar és az olasz nemzetiségi, valamint az eszperantó és angol nyelvre átültetett műfordításokat.
 - Ld. 13. számú lábjegyzetnél lévő internetes elérhetőséget.
 - Uo.
 - Ld. a 12. számú lábjegyzetnél lévő szakirodalom-tankönyvet és internetes elérhetőséget.
 - <http://www.oik.hu/Oszত্যalok/slavistica/BOSNIACA1.htm> A BOSZNIA-HERCEGOVINÁBAN, HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKEN MEGJELENT MŰVEK ÁLLOMÁNYA – ld. IRODALOMTUDOMÁNY
 - HADŽIHASANOVIĆ, Miralem (red.): *Hasanagaino = Hasanaginica : Bosnia muzulmana popolbalado*. Sarajevo : Svjetlost, 1975. (Ld. a 14. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőséget). Itt mondjuk el, hogy az OIK eszperantó nyelvű Fajszki-gyűjteményében még a következő szerzői és területi bosniaca-alkotások találhatók (egyelőre még nincsenek jelen az OPAC-ban): ANDRIĆ, Ivo – RE EK, Ladislav (novelaro tradukita en la serbokroata): Soifo. – Sarajevo :

elbih, 1988. [eredeti cím: eö ; jelzet: **Fajsi esperanto-kolektajo 8678**]; ANDRIĆ, Ivo – IMBERT, Roger [tradukis] – TIŠLJAR, Zlatko [tradukis]: *Sonĝo kaj maldormo sub la karpeneto* : *Novelkolekto*. – Zagreb : Intermacia kultúra servo, 1972. [eredeti cím: *San i java pod Grabićem* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 0823**]; ANDRIĆ, Ivo – IMBERT, Roger [esperantigis]: *Vizaĝoj* : *Novelaro* – Sarajevo : elbih, 1981. [**Fajsi esperanto-kolektajo 0687**]; DIZDAR, Mak – LAGUMD IJA, Razija (kompilis) – ZARKOVIĆ, Jovan (esperantigis): *Ŝtona dormanto*. – Sarajevo : Savez za esperanto BiH, 1989. [eredeti cím: *Kameni spavač* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 8615**]; *Esperanta Gvidlibro tra Bosnio kaj Hercegovino*. – Sarajevo : Eldonis „La stelo bosnia” ; Asocio de la bosnia-hercegovina esperantistaro en Sarajevo, 1911. [**Fajsi esperanto-kolektajo 346**]; HOROZOVIĆ, Irfan – SKALJER-RACE, Vesna (tradukis): *Familio Talhe aŭ Ŝedrvabĝardeno*. – Sarajevo-Banjaluĝa : elbih, 1991. [eredeti cím: *Talhe ili ŝedrvanski vrt* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 7208**]; KARDELJ, Edvard: *La historiaj radiĝoj de nealianciĝo*. – Sarajevo : Esperanto-Ligo de Bosnio kaj Hercegovino, 1980. [**Fajsi esperanto-kolektajo 4110**]; KORDIĆ, Ivan (kompilis) – RE EK, Ladislav (esperantigis): *39 modernaj poetoj* : *Antologio de la postmilita Bosnio-Hercegovina poezio*. – Sarajevo : Esperanto-Ligo de Bosnio kaj Hercegovino, 1985. [eredeti cím: *Antologija bosansko-hercegovačke poslijeratne poezije* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 8692**]; MIŠKOVIĆ, Petar – ČOLIĆ, Senad (tradukinto): *La ĉevalsalto* : *Aerinvado al Drvar en 1944*. – Sarajevo : elbih, 1986. [eredeti cím: *Bitka za Drvar* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 7454**]; PETKOVIĆ, Ranko – ČOLIĆ, Senad (redaktoro de la Esperanta eldono): *Tito kaj la nealiancicego*. – Sarajevo : Esperanta-Societo Sarajevo, 1977. [eredeti cím: *Tito i nesvrstanost* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 2685**]; RISOJEVIĆ, Ranko – SKALJER-RACE, Vesna (tradukis): *Bosniaj elegioj*. – Banja Luka : Komunuma organizo de Esperanto-junularo, 1986. [**Fajsi esperanto-kolektajo 8827**]; TIŠLJAR, Zlatko (redaktis): *Kongresa libro de la 29-a Internacia Joulara Kongreso* : *Sarajevo 21.-27. VII 1973*. – Sarajevo : Preparkomitato de 29 IJK, 1973. [eredeti cím: *Bosanske elegije* ; **Fajsi esperanto-kolektajo 3083**]; TRIFUNJAGIĆ, Radmila (esperantigis) – POPOVIĆ, Bojidar (esperantigis): *La legenda militestro*. – Sarajevo : Esperanto-Ligo de Bosnio kaj Hercegovino, 1981. [**Fajsi esperanto-kolektajo 2849**]. A Fajsi-eszperantó gyűjtemény ezen (és más) tételeit közlésezi a következő hagyományos, nyomtatott formában kiadott bibliográfia: PATAKI Lajosné Czeller Mária [red.]: *Katalogo de la esperanto-kolektajo de Károly Fajsi, Budapest. Libroj. I. parto = Katalógus Fajsi Károly eszperantó gyűjteményéről, Budapest. Könyvek. I. rész*. – Budapest : Országos Idegennyelvű Könyvtár, 1991. – 542 str. (A következő, második kötet elérhetően 2006 folyamán hagyja el a nyomdát.) Végül, a tanulmány írója ezen a helyen mond köszönetet Böde Józsefné könyvtáros

kollegának, a Fajsi-gyűjtemény gondozójának, aki az imént felsorolt eszperantó nyelvű alkotások feltérésánál nyújtott információkat és hasznos szakmai segítséget.

20. CSUKA, Zoltán – ČOLAKOVIĆ, Enver (prev., pogovor): *Moje dvije domovine* : *Lirika*. Sarajevo : Svjetlost, 1972.; ZILAH, Lajoš – PEROVIĆ, Sonja (prev.): *Samrtno proleće* ; *Voda nešto nosi*. Sarajevo : Svjetlost, 1967. [A könyv eredeti címe: *Halálos tavasz* ; *Valamit visz a víz*]. Ld. a 14. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőséget.
21. BULIĆ, Refik: *Bosanski jezik u praksi i normi*. Tuzla : Printcom, 1999.; HALILOVIĆ, Senahid: *Bosanski jezik*. Sarajevo : Baština, 1998.; HALILOVIĆ, Senahid: *Pravopis bosanskoga jezika*. Sarajevo : Preporod, 1996.; OSTOJIĆ, Branko: *Englesko – bosanski i bosansko – engleski rječnik*. Sarajevo : Svjetlost, 1998.; PELESIĆ-MUMINOVIĆ, Fatima: *Bosanski jezik 1*. Zenica : Bemust, 1997.; TRHULJ, Sead: *Rječnik moje majke* : *Prilog leksičkom blagu bosanskog jezika*. Tuzla : Radio-Kameleon, 1998.; VAJZOVIĆ, Hanka: *Orijentalizmi u književnom djelu* : *Lingvistička analiza*. Sarajevo : Institut za jezik, 1999. (<http://www.oik.hu/Oszত্যok/slavistica/BOSNIACA1.htm>) A BOSZNIA-HERCEGOVINÁBAN, HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKEN MEGJELENT MŰVEK ÁLLOMÁNYA – ld. NYELVTUDOMÁNY)
22. ISAKOVIĆ, Alija (prired.): *Biserje* : *Izbor iz muslimanske književnosti*. Zagreb : Stvarnost, 1972.; SMILBEGOVIĆ, Esma: *Narodna predaja o Sarajevu*. Sarajevo : RO Institut za jezik i književnost, OOUR Institut za književnost, 1986.; ŠAMIĆ, Midhat: *Istorijski izvori travničke hronike Ive Andrića i njihova umjetnička transpozicija*. Sarajevo: „Veselin Masleša”, 1962. (<http://www.oik.hu/Oszত্যok/slavistica/BOSNIACA1.htm>) A BOSZNIA-HERCEGOVINÁBAN, HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKEN MEGJELENT MŰVEK ÁLLOMÁNYA – ld. A SZENTGYÖRGYI-HAGYATÉK BOSNIACA TÉTELEI, összesen 25 tétel)
23. <http://www.oik.hu/Oszত্যok/slavistica/BOSNIACA3.htm> MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT ALKOTÁSOK ÁLLOMÁNYA
24. <http://www.oik.hu/Oszত্যok/slavistica/BOSNIACA3.htm> MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT ALKOTÁSOK ÁLLOMÁNYA – ld. A HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKRŐL LEFORDÍTOTT SZÉPIRODALMI ALKOTÁSOK (összesen 28 tétel)
25. A *BH Dani* szarajevói periodika egyik 2001. évi körkérdésében megkérdezte a legismertebb alkotókat, irodalomteoretikusokat, irodalomtanárokat és műkritikusokat, hogy véleményük szerint „melyik a legjobb háborús tematikájú alkotás, amelyet Bosznia-Hercegovinában vagy másutt írtak meg a 20. század 90-es éveiben?” A megkérdezettek szubjektív megítélései, valamint az egész körkérdés arról tanúskodtak, hogy Bosznia-Hercegovinában az 1995. évi daytoni békeszerződést követő időszakban sincs még ún.

közös kritérium vagy közös nevező. Ld.: Sabrana djela Nenada Popovića : Bosanskohercegovačka književnost i rat. In: *BH DAN*, br. 216., (27. juli 2001.) (<http://www.bhdani.com/arhiva/216/t21610.shtml>). Ugyanennek az időszaki kiadványnak az internetes honlapján megismerhetjük mindazokat a szépirodalmi alkotásokat, amelyeket a körkérdésben megszólaltatott írók és irodalomtudományi szakértők a leggyakrabban méltattak. A könyvtári gyűjteményfejlesztésre is érdemes kiadványok szerzőinek vezetőknév szerinti betűrendre jegyzéke a következő:

ARNAUT, Selim: *Boja kućne građe*. Sarajevo : Ljiljan, 1997.; BERIC, Gojko: *Pismo nebeskom narodu*. Sarajevo : Oslobođenje, 2000.; BRIGIĆ, Dubravko: *Alfabé mrtvih ljudi*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1996.; BRIGIĆ, Dubravko: *S ove strane života*. Sarajevo : Svjetlost, 1999.; BRKA, Amir: *Monografija grada*. Tešanj : Centar za kulturu, 2001.; DEDOVIĆ, Dragoslav: *Evakuacija izbor suvremene priče autora iz BiH*. Split : Feral tribune, 1999.; DURAKOVIĆ, Jasmin: *Grad od snova 2000 & Jasmin: Te sjajne godine opsade*. Sarajevo : Compact E, 2001.; DURAKOVIĆ, Ferida: *Srce tame*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1994.; HOROZOVIĆ, Irfan: *Imotski kadija*. Sarajevo : Ljiljan, 1998.; HOROZOVIĆ, Irfan: *Prognani grad*. Zagreb : Antibarbarus, 1994.; IBRIŠIMOVIĆ, Nedžad: *Knjiga Adema Kahrimana napisana Nedžadom Ibrišimoviæem Bosancem*. Sarajevo : Svjetlost, 1992.; JERGOVIĆ, Miljenko: *Karivani i druge priče (1992.-1996.)*. Zagreb : Durieux, 1999.; JERGOVIĆ, Miljenko: *Sarajevski Marlboro*. Zagreb : Durieux, 1994.; KARAHASAN, Dževad: *Šahrijarov prsten*. Sarajevo : Bosanska riječ, 1996.; KEBO, Ozren: *Sarajevo za početnike*. Sarajevo : Dani, 1999.; KLJUČANIN, Zilhad: *Šehid*. Wuppertal : Bosanska riječ, 1999.; KULENOVIĆ, Tvrtko: *Istorija bolesti*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1994.; KUJOVIĆ, Asmir: *Vojni sanovnik*. Sarajevo : OKO, 1997.; LADIN, Ilija: *Gospodin Mo*. Zagreb : Durieux, 1995.; LOVRENOVIĆ, Ivan: *Liber memorabilium*. Zagreb : Durieux, 2003.; MAHMUTČEHAJIĆ, Rusmir: *Sarajevski eseji: Politika, ideologija i tradicija*. Zagreb : Dani, 1999.; MEHMEDINOVIĆ, Semezdin: *Sarajevo blues*. Sarajevo : Dani, 1992.; MLAKIĆ, Josip: *Kad magle stanu*. Zagreb : Nomad, 2000.; PERVIZ, Izet: *San o zemljici Bosanskoj*. Sarajevo : Svjetlost, 1997.; PIŠTALO, Vladimir: *Milenij u Beogradu*. Beograd : Filip Višnjac, 2001.; RAMADAN, Hajrudin: *Priče od kiše*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1996.; STOJIĆ, Mile: *Mađarsko more*. Sarajevo : Dani, 1999.; STOJIĆ, Mile: *Prognane elegije*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1996.; ŠAKOVIĆ, Emir: *Pjesme iz pouzdanih izvora*. Tešanj : PLANJAX, 2001.; TOPEIĆ, Zlatko: *Košmar*. Sarajevo : OKO, 1997.; UZUNOVIĆ, Damir: *Kesten*. Sarajevo : Dani, 1996.; VEŠOVIĆ, Marko: *Poljska knjica*. Sarajevo : Planjax, 2002.; VEŠOVIĆ, Marko: *Smrt je majstor iz Srbije*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1994.; VELIČKOVIĆ, Nenad: *Đavo u Sarajevu*. Zagreb : Vijenac, 1998.; VELIČKOVIĆ, Nenad: *Konačari*. Sarajevo : Zid, 1995.;

ZVIZDIĆ, Mustafa: *Igre voskom*. Sarajevo : Međunarodni centar za mir, 1996.

- A következő néhány alkotásban csak egyes fejezetek tesznek közvetve említést a háborúról: KLJUČANIN, Zilhad: *Šehid*. Sarajevo : Ljiljan, 1998.; LAZAREVSKA, Alma: *Smrt u muzeju moderne umjetnosti*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1996.; SAMARDŽIĆ, Goran: *Sikamora*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1997.; SIDRAN, Abdulah: *Zašto tone Venecija*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1997.; STOJIĆ, Mile: *Prognane elegije*. Sarajevo : Dani, 1996.; VEŠOVIĆ, Marko: *Kralj i olupina*. Sarajevo : Svjetlost, 1996.
26. SIDRAN, Abdulah: *Zašto tone Venecija?*. Sarajevo : Bosanska knjiga, 1996.; KUJOVIĆ, Asmir: *Vojni sanovnik*. Sarajevo : OKO, 1997.; KURSPAHIĆ, Nermina: *Sarajevski ratni pogledi*. Sarajevo : OKO, 1996.; LAGUMDŽIJA, Razija: *Biljezi i ožljci*. Sarajevo : OKO, 1995.; SARAJLIĆ, Izet: *Sarajevska ratna zbirka*. Sarajevo : OKO, 1995.; TOPČIĆ, Zlatko: *Košmar*. Sarajevo : OKO, 1997. (Ld. 13. számú lábjegyzetnél lévő internetes elérhetőséget.)
 27. Ld. a 25. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőséget.
 28. <http://www.oik.hu/Osztyalok/slavistica/BOSNIACA3.htm> MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT ALKOTÁSOK ÁLLOMÁNYA – ld. A HELYI DÉLSZLÁV NYELVEKRŐL LEFORDÍTOTT SZÉPIRODALMI ALKOTÁSOK (ld. a 22. és 28. tételt)
 29. <http://www.oik.hu/Osztyalok/slavistica/BOSNIACA3.htm> MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT ALKOTÁSOK ÁLLOMÁNYA – ld. MAGYARORSZÁGI ÉS HATÁRON TÚLI MAGYAR FOLYÓIRATOKBAN MEGJELENT RÖVID MŰFORDÍTÁSOK (összesen 116 tétel)
 30. <http://www.oik.hu/Osztyalok/slavistica/BOSNIACA3.htm> MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT ALKOTÁSOK ÁLLOMÁNYA – ld. MAGYAR NYELVŰ ÉS MAGYAR NYELVRE LEFORDÍTOTT TARTALMI BOSNIACA (ld. a 4. és 7. tételt)
 31. KLAIĆ, Vjekoslav – BOJNICIĆ, Iván (átdolg.) – SZAMOTA István (ford.): *Bosznia története a legrégebb kortól a királyság bukásáig*. Nagybecskerek : Pleitz Kny., 1890. (ld. a 30. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőségnél az 5. tételt).
 32. LOVRENOVIĆ, Ivan: *A régi Bosznia*. Pozsony : Kalligram, 1995. [A könyv eredeti címe: *Labirint i pamćenje*] (ld. a 30. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőségnél a 6. tételt).
 33. SOKCSEVITS Dénes (forgatókönyvíró) – SIBALIN György (operatőr-rendező): *Boszniai ferencesek Magyarországon : Dokumentumfilm* [VHS videokazetta]. Pécs : Tony Video, 1992.; 26 perc. (ld. a 30. lábjegyzetben lévő internetes elérhetőségnél az 15. tételt).